

1. לחם שמים אבות ד, יא

כל כנסייה שהיא לש"ש כו', לשואל שישאל ויקשה על זה משתי הכיתות החולקות עלינו. שגברו מאוד על פני הארץ, ומלאו פני האדמה בכל פנות חלקיה, גדלו והצליחו כנסיותיהם. ועדיין הולכות ומתחזקות לכבוש הארץ לפניהם ולמשול מים עד ים וכל א' חלוקה על חברתה ושתייהם חולקו' עלינו (מלבד שעדיין נמצאו אומו' גדולו' ועצומו' ישנות וקדמו' שאינן מודו' לשלשתנו והם מפורזין בשלשת חלקי עולם ועומדי' בשלוח גדולה ומהן ודאי אין ראי' כי חלק ה' אותם על פני הארץ תחת השמים, בהנחל עליון גוים וגו' יצב גבולות עמים, ופשיטא לא דיבר התנא מכנסיות שאין להם חלק עמנו אך באלו האמונות אשר יצאו מאתנו ובנו במותיהם יסודי דתנו האלהית, וכל אחת מכחשת חברתה, הלא בהכרח אחת מהנה בלתי אמתית וימשך מזה לכאורה שתהא כנסתם שלא לשם שמים ואיך קורא אני אליהם יעמדו יחדו, שהרי הן קיימות מאז ועד עתה. לשואל כזה נשיב אל תתמה על החפץ כי גבוה מעל גבוה שומר את הדבר אלהים חשבה לטובה כי לפי הנראה פשוט, אין כאן נגוד למשנתנו זאת, כי בערך או"ה אשר היו לפניהם שלא הכירו את ה' וכפרו בעיקר ועבדו עץ ואבן ולא ידעו אלוה בעל יכולת מוחלט בעולם ולא שכר דעונש וגמול העה"ב תקרא כנסתם גם הוא לש"ש לפרסם האלהות בעמים ובמרחקים יזכרוהו להודיע שיש שליט בשמים ובארץ מושל ומשגיח משכיר ומעניש וקבלו עליהם שבע מצות מלבד הרבה מדות טובות שאשרו וקיימו על עצמן) מנבא את בני האדם הטובים והישרים אשר התקדשו למדי ונותן על ידיהם חוקים ומשפטים צדיקים להתנהג על פיהם, וכנהנה רבות עמהם משרשי האמונה אשר קבלו מאתנו ונתוודעו על ידם דברים יקרים הללו שהם חפצי שמים ודאי באיים הרחוקים ובאפסי ארץ על כן נתקיים בידם דבר כנסתם עד עתה כי נתנו כבוד לה' אלהי ישראל ולתורתו והודיעו כבודו בגוים אשר לא ידעוהו ולא שמעו את שמעו. לפיכך לא יקופח שכר כוונתם הטובה לשמים ורחמנא לבא בעי ושתי המשפחות אשר בחר ה' להכניע עמים רבים להביאם בעול האמונות והדעות ההכרחיות לישוב העולם ותקון הקבוץ המדיני לא הביאו צואריהם בעול תורה שלא קבלוה אבותיהם כי לא עמדו רגליהם על הר סיני ולא נצטוו עליה (גם לא היו עבדים במצרים, ע"כ לא נתחייבו בתרי"ג מצות) ואם משתפים שם שמים וד"א לא במרד עשו כן מנהג אבותיהם בידיהם וכבר אמרו רז"ל שלא נצטוו ב"נ על השתוף גם יצאה מהם טובה גדולה לפליטת בית ישראל הנמצאה כי אלולי הם כבר כלתה חררה ואבדה תקוותינו בין האומות השונאות את ישראל מחמת קנאת הדת לולי ה' שהיה לנו והקים חכמי נוצרים וישמעאלים המלמדים זכות עלינו בכל דור, מחמת שתוף התורה האלהית אחת היא להם, שבני עליה מבצריהם ואע"פ שכמה וכמה מהטפשים עמדו עלינו לכלותינו וחשבו לבלענו חיים גם טרפו רבים מאתנו בעלילות שקר, נגד זה עמדו פקחים שבהם כאריות נגד כל הקמים עלינו לרעה, בפרט חכמי נוצרים החוקרים תמיד אחר האמת, מצאו שאין עלינו אשם בהיותנו מתחזקים לשמור ולהחזיק תורת אלהינו בידינו, על כן היו למחסה לנו, ותחשב להם לצדקה ואחז"ל או בטולך או בטולא דבר עשו¹ אבל הכותים ובייתוסי' שחלקו על התורה שבע"פ שנתחייבו בה אבותיהם, שלא עשו

¹ ודע וראה כי חכמי הנוצרים הפקחים לא לבד שחוקרין ודורשין בתור' שבכתב ומפרסמין כבודה בכל העולם הרימו לה דגל, אכן גם לתורה שבע"פ היו למגן ומחסה נמוד נכון למועדי רגל כי בעת שחשבו אנשים רעים וחטאים משלנו לכלות התלמוד ולאבדו מן העולם קמו פרקליטין טובים משלהם

אלא לפרוק מהם עול תורה שנשתעבדו בה ובאו עמה בכרית וקיימו וקבלו האבות עליהם ועל זרעם, וקם דור אחר ונשאו ידם בה', ומרדו במורי התורה והלכו בשרירות לבם, לבארה איש כישר בעיניו, והעיזו פניהם להשתמש בכתרה של תורה ולפרוץ חומה גדרה להרוס כל בנינה ולקעקע הבירה, והרימו יד בתורה הקדושה לעקור ענפיה ולפרשה, עם היותם אומרים שהם מאנשיה. עליהם נאמר ולרשע א"א מה לך לספר חוקי...

2. סדר עולם רבה וזוטא מגילת תענית, המבורג תקיז

...כי ידוע שגם הנוצרי ותלמידיו ביחוד פויל הזהירו על שמירת תורת ישראלים שבה נקשרים כל הנמולים ואם נוצרים הם באמת יעשו כדתם בלי זיוף ומרמה ולא ישיגו גבולם במשיח פסול ש"ן שר"י חדש מקרוב בא לשום תבל לשמה אבל באמת גם לפי דברי כותבי האונגליון אין שום יהודי רשאי לעזוב תורתו שהרי פויל בכתבו לגלאטה כתב וז"ל אומר אני אם תמולו המשיח לא יועיל לכם כלום ומעיד אני לכל אדם הנמול שהוא מחויב לעשות כל מצות התורה וכן מטעם זה הזהיר בכתב א' לקורינוטו שהנמול לא יעשה עצמו ערל והערל לא ימול. ובכאן מקשים על פויל מדידה אדידיה. כי באקטא אפוסטולורום פט"ו זכרו שמל את טימוטיאוס תלמידו ונסתבכו בזה מאד כי פעולתו זאת סותרת למאמריו המוכיחים לכאורה שלדעתו המילה היא מצוה זמנית עד ביאת משיחם והרי זה היה מעשה אחר הנוצרי. אך דע נא וקבל האמת ממי שאמרו. כי מכאן נראה בבירור שהנוצרי ושלוחיו לא באו לבטל תורה מישראל ח"ו שכך כתוב שמטיאוש פ"ה שאמר הנוצרי לא תחשבו שבאתי לבטל התורה לא באתי כי אם לקיים. אני אומר לכם אע"פ שיבוטלו שמים וארץ מ"מ אפי' אות א' או נקודה אחת מן התורה לא יבוטל אלא יקוים על כן מי שיבטל אפילו מצוה אחת מן הקטנות וילמד לאחרים לעשות כן הוא יקרא קטן במלכות שמים אבל מי שיעשה המצות וילמד לאחרים לעשותן הוא יקרא גדול במ"ש. וכך כתוב בלוקס פי"ו א"כ הדבר מבואר מאד שלא עלה על דעת הנוצרי לבטל התורה. וכן נמצא לפויל תלמידו בכתבו לקורינוטו מאשים אותם בחטא גילוי עריות וגזר הריגה על אחד מהם שנשא אשת אביו לכן תדע דלא קשיא מידי אפויל שמל את טימוטיאוש כנ"ל. כי הוא היה בן אשה ישראלית מאיש יווני... **ופויל למדן היה שמשו של רבן גמליאל הזקן ובקי בדיני התורה ידע שנכרי הבא על בת ישראל הולד כשר ודינו כישראל גמור לכל דבריו... וכהלכה עשה שמל את טימוטיאוס... ובזה תסולק הסתירה גם מדברי הנוצרי עצמו שבאיזה מקומות באונגליון משמע להו למלומד הנוצרים שבא לתת תורה חדשה במקום תורת משה. ואיך אמר בפירוש שלא בא אלא לקיימה אבל הוא הדבר אשר דברתי שלא בא זה במחשבת כותבי האונגליון שבא**

והצילוהו, כמ"ש בס' החיים, וז"ל ושמעתי מזקני הארץ, כי בימים שעברו עמדו איזה רשעי עמינו ושלחו ידם ולשונם בכלי חמדה זו (התלמוד) וחשבו לתת אותו לשריפת אש, מפני לעז הדברים התמוהים שנמצא בו לפי מעוט שכלם, וכמעט שגמרו מזמתם הרעה, עד שהעיר ה' רוח חכם נוצרי אחד שעמד בפני השרים והעמים ולמד זכות על הספר הקדוש באמרו שההגדות התמוהות שנמצא' בו, הן דוגמ' העשבים המרים והסמים הממיתים שנמצאו בחנויות הרוכלים עם שאר בשמים ראש, שגם הם לתועלת גדול לרפואת האדם ... אמנם רבים מחכמי נוצרים הפליגו מעומק חכמת רז"ל באגדות שנהגו דרכי חכמי קדם לדבר בחידות, ולעגו על היהודי' המאוחר' שמבזים דברי קדמוניהם, אוי לאותה בושח וכלימה, וכמה חכמים מהם גדולים ונשגבים היו מליצים טובים לישראל ולאמונתם ולתלמוד תורתם, ביחוד פפא דרומא גריגוריוס ותלמידו אגוסטיין ושיקסטוס ויושטינוס וריכלינוס בערנהרדוס וזולתם רבים שהצילו את ישראל מפחים שטמנו הצוררים להם, ובטלו כמה גזירות רעות נגד אמנותנו; ועוד צא ובחון מעשה ה' הגדול אשר עשה עמנו להפליא בגלותנו הזה שכמעט נשתכחה תורה אלולי שרים רבים וגדולים מהנוצרים שנתנו לכסף מוצא, וקבעו בדפוס כל ספרי הקודש הנמצאים בידינו ממקרא משנה גמרא מדרשים פוסקים ס' דקדוק ס' קבלה ספר מוסר שו"ת סד"ה דברי חכמה חידה ומליצה ושירי ובטע ושאר החכמות, ובכלל כל החבורים הראשיים הם שהוציאו לאור עולם בתכלית יופי, ולולי זאת לא היתה יד אחד מאלף משגת אל אחד מהספרים הקדושים והחבורים היקרים ע"כ בודאי חייבים אנו להם תשואת חן, ושבח להי"ת כי למחיה שלחם.

הנוצרי לבטל דת יהדות לגמרי רק לאומות בא לייסד להם דת מן אז והלאה ואף היא לא חדשה כי אם ישנה הלא הם שבע מצות בני נח ששכחום וחזרו שלוחי הנוצרי ויסדום מחדש. אך כל זרע ישראל וכן הנמול ונכנס בדתם (כמ"ש תורה אחת לאזרח ולגר) הוא מחויב בשמירת כל מצות התורה בלי שום גרעון...

ואסרו להם מילה ושבת הכל על פי דין ודת תורתנו המפורשת מפי חז"ל המקבלים האמתיים עד משה מסיני והם שישבו על כסאו (כמ"ש הנוצרי עצמו) שאמרו כן שאסור למול נכרי שאינו מקבל עליו עול מצות וכן אמרו שמצוה שלא לשבות לפיכך תלמידי הנוצרי בחרו לאומות שאינן נכנסים בדת יהוד' במקום מילה טבילה (כי אמנם הטבילה גם היא אחד מתנאי הגר) ועשו להם זכר לדבר השבת ביום ראשון אבל הנוצרי ותלמידי נזהרו בשבת ומילה כנ"ל לפי שהיו ישראלים מלדה ומבטל והיו שומרי תורה עד אשר זמן... נתיעצו קצתן לבטל התורה... ואין הראוי להכביד עליהם מאחר שלא קבלו התורה ואינן מצווים על תרי"ג מצות ודבר אחר הוא עם ישראל שנתחייבו בתורה מחמת שהוציאם ה' מכור הברזל להיותם לו לעם נחלה לפיכך נשתעבדו בה הם וזרע זרעם עד עולם וזאת בריתם לא תשכח... אך עד מתי יהא עון זה טמון בפרטות ביד כומרי מדינת פולין הצמאים לדם ישראל כזאבים ושפכו פעמים רבות דם נקיים ואביונים בעלילות שקר שאין להם יד ורגל ואע"פ שנתברר הזיוף כמה פעמים עדיין לא עזבו דרכם הרע ולא נחמו מעלילותם... לא כן יושבי ארצות הללו אשכנז וצרפת ענגלנד הולנד איטליא דענימרק וכל סביבותיהם בכלל. ואצ"ל בכל מדינות ישמעאל הארוכה והרחבה לא נשמע ולא נראה כזאת כי רובם פקחים ונמצאים בהם מלומדים טובים וישרים אוהבים היהודים אין צריך לומר שעל שפרכת דמם אינן חשודים ואם לפעמים נמצא איזה משתגע דובר סרה עלינו, אין משגיחין בו ומשתיקים אותו וצועקים...

3. שו"ת שאילת יעב"ץ חלק א סימן קמד

(ב) עוד שאלת בתפלת ר"ה שכתוב בש"ע /או"ח/ סי' תקצ"א המדקדק לומר ועקדת יצחק לזרע יעקב תזכור אינו אלא טועה. ובמהרי"ל הנוסחא לזרע יעקב. על מי יש לסמוך.

תשובה דבר זה ביארתי ג"כ בחיבורי. ובלשון זה אמרתי שם ודאי גדול כח הנוסח הישן המוחזק בידינו (שהוא לזרעו) והוא היסוד שנשען עליו הריב"ש כנראה בגוף תשובתו (ועיין בלו"א שלי שם אספתי באמרים וקבצתי נדחי הנוסחאות הישנות הנעזבות כי טובות הנה ונאמנות... ונמצינו למדין ששתי הנוסחאות לדבר אחד נתכוונו. ואף אם האחד מבאר יותר. מ"מ טורח זה למה. במקום שהקצור יפה מבואר כל צרכו. בודאי הוא משובח ואין לזוז ממנו. ביחוד שעמו הסכמת המקובל. איברא אאעיקרא דדינא פירכא ותמיהא לי מנא להו הך מילתא לגמרי דאין רשאין לכלול זרע עשו בתפלה זו דתקשי להו כלל. והא דכוותה אמרינן בה הכי נמי ואת נח באהבה זכרת כו' ע"כ זכרונו בא לפניך להרבות זרעו כו'. ומי איכא מ"ד דבני נח לאו או"ה = אומות העולם = נינהו. וגם זרע עשו בכלל. והא גריעא טפי. דהא ודאי כל האומות במשמע. ואפי' אותן שאינן מזרע האבות. ולא עוד אלא שישראל אינן במשמע כדתנן בהדיא אמר קונם לבנ"ח = לבני נח = מותר בישראל. ואפי' הכי ליכא קפידא בלישנא כיון דלא מפקינן לישראל מכללא בהדיא כ"ש דליכא למיתש אי משתמע נמי זרע עשו בכלל דזרע יצחק. אדרבה הכי עדיף ודאי דבלא"ה הא מצלינן עליהו כל יומא (כמ"ש בהגהות התפלה

בברכת המינים עמ"ש שם בס"ד באורך) עאכ"ו ביום הזכרון הקדוש שאפי' בעד הגוים הזרים וע"א הנכרים
אצלנו ואין להם יחס עמנו. אנו מתפללים. צ"ל כן בבני עשו הלא אחינו הם. על כן לענ"ד דקדוק זה שלא
לצורך הוא והנוסח הקצר טוב ויפה ועולה על כל פנים. עליו אין להוסיף ממנו אין לגרוע המוסיף גורע. המקצר
מוסר פורע.